

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

Філософський факультет
Кафедра теорії та історії політичної науки

**Угрин Л. Я.
Мотрен Святослав Миколайович**

**Методичні рекомендації та матеріали для вивчення
навчальної дисципліни**

“ГРОМАДЯНСЬКА ОСВІТА І ДЕМОКРАТІЯ”

для студентів третього року навчання спеціальності 052 «Політологія»
освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» (денна форма навчання)

Львів 2022

Затверджено на засіданні кафедри теорії та історії політичної науки

Протокол №12 від 28. 06. 2022 року

Схвалено Вченою радою філософського факультету

Протокол №271/7 від 26. 08. 2022 року

ЗМІСТ

1. Вступ. Опис навчальної дисципліни.....	3
2. Мета та завдання, компетентності та результати навчальної дисципліни.....	4
3. Семестровий план і структура навчальної дисципліни	6
4. Основна та додаткова література навчальної дисципліни.....	7
5. Теми та зміст лекційних занять навчальної дисципліни	14
6. Теми та зміст семінарських/практичних занять навчальної дисципліни. Література	17
7. Завдання для самостійної роботи з навчальної дисципліни.....	26
8. Кредитно-модульна система оцінювання знань студентів.....	26
9. Розподіл балів, що присвоюється студентам	27
10. Контрольні питання для підсумкового контролю (заліку).....	28

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань <hr/> 05 «Соціальні та поведінкові науки»	Дисципліна з блоку вибіркових дисциплін 3 «Публічна політика»
	Спеціальність <hr/> 052 «Політологія»	
Модулів – 1		<i>Рік підготовки:</i>
Змістових модулів – 1		3-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання – немає		<i>Семестр</i>
Загальна кількість годин – 120		6-й
		<i>Лекції</i>
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 3,5	Освітньо-кваліфікаційний рівень: перший (бакалаврський)	32 год.
		<i>Практичні, семінарські</i>
		32 год.
		<i>Лабораторні</i>
		0 год.
		<i>Самостійна робота</i>
		56 год.
		<i>Індивідуальні завдання: 0 год.</i>
<i>Вид контролю: залік</i>		

2. Мета та завдання, компетентності та результати навчальної дисципліни навчальної дисципліни

Навчальний курс „Громадянська освіта і демократія” є вибірковою дисципліною студентів-бакалаврів спеціальності “Політологія”. Вона викладається в 6 семестрі в обсязі 4 кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS). Дисципліна покликана забезпечити ґрунтовні знання у царині громадянської освіти і демократії. Особлива увага під час вивчення курсу „Громадянська освіта і демократія” приділяється формуванню аналітичних навичок, вмінню доцільно використовувати отримані знання для вирішення теоретичних та прикладних проблем.

Курс спрямований на усебічне ознайомлення з комплексом аспектів демократичного розвитку суспільства, вивчення сутності демократії з позиції нормативного ідеалу та наближеної до нього практики суспільно-політичного життя.

В результаті вивчення курсу студенти повинні:

- **знати:** інститути демократії, їхнє покликання та форми прояву;
- спектр демократичних принципів, зокрема верховенства права, конституціоналізму, консенсусу щодо дотримання правил демократичної гри;
- концепції правової і соціальної держави, головні форми громадянської участі, основи та природу громадянського суспільства, значення ЗМІ;
- моделі переходу до демократії, специфіку і труднощі посткомуністичної трансформації в Україні;
- принципи формування і механізми підтримання демократичного режиму в глобальному контексті;
- **вміти:** аналізувати досвід країн стійкої демократії, порівнювати механізми функціонування політико-правового ладу у них із тими, що діють в сучасній Україні;
- оцінювати перебіг глобалізаційних перетворень з перспективи викликів та можливостей для демократії, зокрема з огляду на вітчизняні національні стратегічні пріоритети.

Після успішного завершення курсу студент набуде:

1. загальних компетентностей:

- Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

• спеціальних компетентностей:

- Здатність аналізувати особливості політичних партій та виборів як основних інститутів демократичного суспільства, їх ролі та значення для успіху політичного транзиту
- Здатність аналізувати місце людини, соціальних груп в політичних процесах в глобалізованому світі, прослідковувати політичні аспекти соціокультурних відносин та їх вплив на формування ідентичності громадян.
-

Програмні результати навчання:

- Встановлювати логічні зв'язки та аналізувати взаємозалежність між соціокультурними особливостями суспільства та розвитком його політичної системи.
- Знати історію та розуміти особливості сучасного розвитку політичних систем та інститутів.
- Вибудовувати стратегію виборчої кампанії, формувати імідж політичних лідерів, кампанії з громадянської освіти та розвитку політичної культури населення.

- Конструювати дизайн політичних кампаній та використовувати політичні технології в аналітичній, консультаційній та прикладній політичній діяльності.

3. Семестровий план і структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	Усього	у тому числі				
л.		п./с.	лаб.	інд.	ср.	
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1						
Тема 1. Різновиди та специфіка недемократичних політичних режимів. Частина I.	7	2	2	-	-	3
Тема 2. Різновиди та специфіка недемократичних політичних режимів. Частина II.	7	2	2	-	-	3
Тема 3. Демократичний політичний режим. Частина I.	7	2	2	-	-	3
Тема 4. Демократичний політичний режим. Частина II.	7	2	2	-	-	3
Тема 5. Прикладні кейси формування і прояву громадянської освіти у відношенні до демократичного розвитку. Частина I.	7	2	2	-	-	3
Тема 6. Філософія постмодерну у відношенні до політики, суспільства, загального буття.	7	2	2	-	-	3
Тема 7. Прикладні кейси формування і прояву громадянської освіти у відношенні до демократичного розвитку. Частина II.	7	2	2	-	-	3
Тема 8. Прикладні кейси формування і прояву громадянської освіти у відношенні до демократичного розвитку. Частина III.	7	2	2	-	-	3
Тема 9. Структура постмодерної архітектури пізнання. Епістемологічний конструктивізм.	8	2	2			4
Тема 10. Історичне тло та соціально-політичні умови щодо розгортання євроінтеграційних процесів.	8	2	2			4
Тема 11. Витоки ідеї та практичне втілення проекту Об'єднаної Європи.	8	2	2			4
Тема 12. Теоретико-методологічні аспекти визначення ключових категорій у межах демократичного дискурсу.	8	2	2			4
Тема 13. Західні і незахідні суспільства: порівняльний аналіз.	8	2	2			4
Тема 14. Культур-цивілізаційна структура сучасного світу.	8	2	2			4
Тема 15. Американська альтернатива вестернізації.	8	2	2			4
Тема 16. Демократія у багатополярному світі. Засоби легітимації демократичної моделі взаємодії.	8	2	2			4
Разом – Змістовний модуль 1	120	32	32	-	-	56
РАЗОМ	120	32	32	-	-	56

4. Основна та додаткова література

Для засвоєння матеріалу дисципліни необхідно опрацювання таких джерел та літератури:

Тема 1.

1. Політичні режими: сутність і типологія

http://debate-cl.blogspot.com/2013/05/blog-post_2940.html

1. Проект "Наці" / Шлях до влади, 1 серія !!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!

Військова промисловість, 3 серія

Культура контролю, 4 серія !!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!

2. Моє життя у гітлерівській Німеччині (1 серія)

Моє життя у гітлерівській Німеччині (2 серія)

Тема 2.

1. Документальний серіал "Окупація" про завойовницьку політику двох тоталітарних режимів - нацистської Німеччини та СРСР.

https://www.youtube.com/watch?v=JzMAK5sKv6g&list=PL5eQ15vxDEVzxBWN26_yAvuftDANSblqs

2. Шестисерійний документальний фільм "Світ Гітлера. Післявоєнні плани". Зокрема, у 5 частині "Відпочинок і розваги у 3 Рейху" відображено соціальну орієнтованість внутрішньої нацистської політики.

Тема 3.

1. Фарід Закарія. Майбутнє свободи: неліберальна демократія у США та за їх межами

Епоха демократії

Звивиста стежа

Неліберальна демократія

Надлишок демократії

Занепад авторитету влади

2. Francis Fukuyama. *The End of History?* // The National Interest. 1989. No. 16. Pp. 3-18

<https://drive.google.com/file/d/1RTbXu2Hg1rGI0YlHsj7RSZVGSeeJOkRk/view?usp=sharing>

3. Демократія очима молоді / *Democracy through the eyes of the youth*

<https://www.youtube.com/watch?v=DfzgHiN4DVU>

4. Живемо в демократії

<https://www.youtube.com/watch?v=lZHkX58fBA4>

5. Давидов Ю. Демократія, демократизація і проблеми війни та миру

Тема 4.

1. Закарія Ф. Постамериканський світ майбутнього / Могутність Великої Британії та США

Секретна зброя – освіта (акценти з розділу)

<https://drive.google.com/open?id=1XNtgd714rBHyyBnb1G2Lfsn1XqfFkkk>

Завдяки чому Америка здобула і як саме підтримує своє лідерство у світі. Що означає фраза "постамериканський світ" і чи відповідне майбутнє вже наступило.

2. Ф. Фукуяма. Причини кризи лібералізму як політичної моделі управління

https://docs.google.com/document/d/1SouLZnsWnR_nsmX6ileCqyNisEkvIJGzGSbNQGBTm28/edit?usp=sharing

Тема 5.

Інтерв'ю з Мариною Воротинцевою, спів-авторкою книжки "Як Україна втрачала Донбас"

<https://soundcloud.com/radio-nv/yak-ukrana-vtrachala-donbas-podvyn-standarti>

«Як Україна втрачала Донбас» - це новітня історія двох областей України, Донецької та Луганської. Це хронологія подій становлення потужних фінансово-політичних кланів на тлі економічної катастрофи краю, російської експансії та витоків сепаратизму. Книга про те, як могутні донбаські клани спочатку розпалили вогонь ворожнечі, а потім згоріли у ньому самі та зіштовхнули свій край у прірву кровопролиття...

<https://lostdonbass.com.ua/#rec98955212>

Кейс стосується "окремих прикладів розбудови демократії в світі", які можна групувати у спільні секції. Як і у випадку з Афганістаном, потрібно з'ясувати сукупність нюансів, причетних до того, чому демократія в Україні не вдалася, або вдалася не повноцінно, порівняно з країнами Центрально-Східної Європи, котрі також мають пост-соціалістичне минуле.

Деякі матеріали повинні дати загальне уявлення про те, що таке демократія, як відбувались хвилі демократизації, завдяки чому демократична форма врядування утвердилася як політичний ідеал. Інші ж проллють світло на поодинокі зразки, з яких, наче з елементів мозаїки, складається цілісна картинка.

Десять люди живуть щасливо, насолоджуються цінностями і користуються благами сучасної цивілізації. Десять є блага, а немає цінностей. А десять - ні того, ні іншого. Чому так? В одному соціо-історичному контексті наступило XXI ст. (постмодерн), а в іншому тривають Середньовіччя чи навіть первісні часи? Від чого залежить прогрес? Як його стимулювати?

Як стати китайцем. У сотнях концтаборів Китай намагається «перевиховати» мільйони уйгурів
!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!

https://drive.google.com/file/d/16ZelypbAYd9xwSI8YseUbyMw2j60d02_/view?usp=sharing

Дім, який збудував Путін. Найцікавіші витяги з нової книги про те, ким був і ким став президент РФ
!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!

https://drive.google.com/file/d/1QxK801QUQNFo7D_2QirvJFPoF324JZTV/view?usp=sharing

Вірус «ЛДНР». Як Москва розгорнула у країнах Заходу масштабну мережу з легалізації «республік» і бойовиків Донбасу

https://drive.google.com/file/d/1VY5X5pu1vGEiUcEki9MQ_15yansYIEpX/view?usp=sharing

Китай проводить примусовий контроль над народжуваністю серед уйгурів, щоб скоротити їхню чисельність

<https://drive.google.com/file/d/1k6NxsM0xwz06-5HMTX4P4gdyqWUUGPnj/view?usp=sharing>

Народ, який живе в страху. Китай "перевиховує" уйгурів, відправляючи в табори і на заслання

https://drive.google.com/file/d/1tThEJKqVxF5SBNuM4cVRfJmfR_Twver/view?usp=sharing

На курортній прив'язі. Як виглядала відпустка жителів радянської України 100 років тому

https://drive.google.com/file/d/1QdDtqvJ_735gDod-XqmHKmpu26QHVeU3/view?usp=sharing

Тема 6.

Прослухайте виступ Дениса Богуша, політтехнолога, експерта у галузі стратегічних комунікацій, під час проведення конференції "Асиметричні дії в умовах сучасних збройних конфліктів" (26 - 39 хв.) 2015 р. А ще важливіше - вчитайте його презентацію "Спеціальні інформаційні операції Російської Федерації як один із інструментів асиметричної (гібридної) війни"

<https://www.youtube.com/watch?v=pZyjHjofrJs> (конференція)

<https://www.slideshare.net/DenisBohush/ss-55718526> (презентація)

Інтерв'ю із Станіславом Асєєвим, автором ще однієї викривальної книги «Світлий Шлях»: історія одного концтабору

<https://nv.ua/ukr/ukraine/politics/u-2016-roci-boyoviki-voyuvali-za-rf-ilyuziy-pro-respubliku-u-nih-ne-bulo-stanislav-asyeyev-50167398.html>

Чи станеться третя світова через Тайвань? | Подвійні стандарти

<https://soundcloud.com/radio-nv/fanat-putna-mozhe-priyti-u-frants-do-vladi-podvyn-standarti?si=7b1e064c3d564c7bac362bc12a14ba2e>

Наші телефони за нами шпигують? Що з цим робити? | Що відбувається

<https://soundcloud.com/radio-nv/nash-telefoni-za-nami-shpiguyut-shcho-z-tsim-robiti-shcho-vdbuvatsya?si=bb955eef2157458bb5ad0c368a160ee8>

Міністерство оборони Литви вдається до незвичайної рекомендації: усі, хто купив смартфон Хіаомі, мають «позбутися його якомога швидше». Одна з головних причин: він відправляє величезну кількість даних користувачів в Азію. До того ж інтелектуальні пристрої 5G мають вбудовані функції цензури, які можуть бути активовані віддалено в будь-який час. Чи дійсно китайські телефони становлять загрозу і можуть за нами шпигувати?

1. Сноуден (Snowden), 2016, реж. Олівер Стоун

<https://uafilm.tv/200-snowden.html>

2. Брекзит (Brexit: The Uncivil War), 2019, реж. Тобі Хейнс

https://uakino.club/filmi/genre_drama/9596-brekzit.html

Фільми щодо параної тотального стеження і маніпулювання свідомістю, навіювання нам наших вподобань, смаків, переконань. Чи справді є такі стеження і маніпулювання? І чи справді все це лише параноя?

З'ясуйте самостійно, чим займалася компанія "Cambridge Analytica", у чому її звинувачували і які наслідки подібні експертизи матимуть для функціонування суспільств і політичних режимів в майбутньому

Тема 7.

Гібридна війна бацьки Лукашенка

<https://zbruc.eu/node/108676>

Вивчіть детальніше міграційну кризу на кордоні між Білоруссю та країнами ЄС. У цьому кейсі можна дуже багато відшукувати трендів сучасної політики, стиків ціннісних вимірів, прагматичних мотивів, накладання їх на політичні кроки, асиметрію, плутаність цих кроків, зроблених різними гравцями (політичними силами всередині окремих країн, окремими країнами, їхніми блоками).

Криза з мігрантами — ще одна зброя російської гібридної війни із Заходом

<https://armyinform.com.ua/2021/11/kryza-z-migrantamy-shhe-odna-zbroya-rosijskoyi-gibrydnoyi-vijny-iz-zahodom/>

Мігранти на кордоні Білорусі та Польщі: що можуть зробити ЄС і НАТО

<https://www.dw.com/uk/mihranty-na-kordoni-bilorusi-ta-polshchi-shcho-mozhut-zrobyty-eu-i-nato/a-59782149>

Коментар: Польща vs Білорусь - між цинізмом і лицемірством

<https://www.dw.com/uk/komentar-polshcha-vs-bilorus-mizh-tsynizmom-i-lytsemirstvom/a-59795727>

"Гібридна агресія". Як мігранти стали зброєю у протистоянні Лукашенка з Заходом

<https://www.bbc.com/ukrainian/features-58046058>

Детальна хронологія подій Революції Гідності і скрупульозне їх пояснення.

1. МАЙДАН'2013. СТУДЕНТИ. 21.11-29.11

<https://www.youtube.com/watch?v=68cAAn8P0To>

2. МАЙДАН'2013 КОГО ПОБИЛИ? 29.11.- 05.12.!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!

<https://www.youtube.com/watch?v=h0Ee95fg34I>

3. МАЙДАН'2013. БИТВА ВПЕРТИХ. 06.12 -13.12

<https://www.youtube.com/watch?v=81Qk7Rz3CtM>

4. МАЙДАН'2013 МУТНИЙ СОЮЗ 14.12. - 21.12.

https://www.youtube.com/watch?v=V_3fRT4XNT0

5. МАЙДАН'2013 ДЯКУЮ ТОБІ 22.12. - 29.12. (ДУЖЕ ЦІКАВА КІНЦІВКА)

<https://www.youtube.com/watch?v=N8wRWmK2zrU>

6. МАЙДАН'2013 ДОЛАР ПО ВІСІМ 29.12 - 04.01!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!

<https://www.youtube.com/channel/UCrJHeADD45RsfK2yYgmSw>

7. МАЙДАН'2014. РІЗДВЯНЕ ДИВО. 05.01 - 11.01

<https://www.youtube.com/watch?v=-5pZDKmMI8g>

8. МАЙДАН'2014. ДИКТАТОРСЬКІ ЗАКОНИ. 12.01-18.01

<https://www.youtube.com/watch?v=aKWJPDSCbmU>

9. МАЙДАН'2014. КОКТЕЙЛІ ГРУШЕВСЬКОГО. 19.01-26.01

https://www.youtube.com/watch?v=7kX-D_MJ2I0

10. МАЙДАН'2014. НАСТА LA VISTA, BABY. 27.01.-02.02.!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!

<https://www.youtube.com/watch?v=s6qOB1Nwmzc>

11. МАЙДАН'2014. ТАК(!)Є. 03.02-09.02

<https://www.youtube.com/watch?v=4hST3QPbi0s>

12. МАЙДАН'2014. ПО-СПРАВЖНЬОМУ. 10.02 - 17.02

<https://www.youtube.com/watch?v=go26xijxGHo>

13. МАЙДАН'2014. НЕБЕСНА СОТНЯ . 18.02 - 25.02

<https://www.youtube.com/watch?v=YreSFCtNgt4>

Революція 2013 2014 Evromaydan Full HD version

Євромайдан кліп !!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!

<https://www.youtube.com/watch?v=k-gDXrfu-s>

Тема 8.

1. 13 годин: Таємні воїни Бенгази (13 Hours: The Secret Soldiers of Benghazi), 2016, реж. Майкл Бей *

<https://uakino.club/filmi/genre-action/2109-13-godin-tayemn-soldati-bengaz.html>

2. Падіння «Чорного яструба»(Black Hawk Down), 2001, реж. Рідлі Скотт *

<https://uakino.club/filmi/militaries/361-padnnya-chornogo-yastruba.html>

3. Американський снайпер(American Sniper), 2014, реж. Клінт Іствуд*

<https://uakino.club/filmi/genre-action/270-amerikanskiy-snayper.html>

4. Володар бурі (The Hurt Locker), 2008, реж. Кетрін Бігелу*

http://moviestape.net/katalog_filmiv/drama/2713-volodar-buri.html

5. Готель Руанда (Hotel Rwanda), 2004, реж. Террі Джордж*

<https://uakino.club/filmi/militaries/411-gotel-ruanda.html>

Замисліться, чому американці (чи хто-небудь інший) мають за тридев'ять земель від дому ризикувати власним життям і здоров'ям. Чи справді мусять в силу якогось обов'язку пхатись в Богом забуті країни і опікуватись покинутими народами. Чи не краще начхати на все і дати їм чманіти у власній недорозвиненості?

1. Суцільнометалева оболонка (Full Metal Jacket), 1987, реж. Стенлі Кубрик

<https://uakino.club/filmi/militaries/131-clsn0-metaleva-obolonka.html>

2. Апокаліпсис сьогодні (Apocalypse Now), 1979, реж. Френсіс Форд Коппола

http://moviestape.net/katalog_filmiv/bojovyky/297-apokalipsys-sogodni.html

3. Мисливець на оленів (The Deer Hunter), 1978, реж. Майкл Чіміно

<https://uakino.club/filmi/militaries/490-mislivec-na-olenv.html>

Класика військової драми. Порівняйте підходи у попередніх фільмах із цими

Тема 9.

1. Князева Е. Н. Епістемологічний конструктивізм
2. Колесова О. В. Основні пізнавальні орієнтири в епоху постмодерну [Електронний ресурс]
3. Концептуальний контекст політичних досліджень
4. Циганков П.А. Теоретичні підходи до дослідження міжнародних відносин та світової політики
5. Сафронова О.В. Генеалогія конструктивізму в теорії міжнародних відносин
6. Сморгунов Л. В. Порівняльна політологія / Конструктивізм як методологічний підхід
7. Сморгунов Л. В. Порівняльна політологія / У пошуках нових методологічних орієнтирів: значення ідей для пояснення політики
8. Улановський А.М. Конструктивізм, радикальний конструктивізм, соціальний конструкціонізм
9. Циганков А., Циганков П. Криза ідеї «демократичного світу»

З'ясуйте, як конструктивізм потрапив до політичної науки і теорії міжнародних відносин. Що приніс із собою: погляд на природу реальності, в якій ми всі співіснуємо, характер дійових осіб, сповідувані ними ідеї. Потрактуйте в цьому контексті значення внутрішньої і зовнішньої соціалізації учасників міжсуб'єктної комунікації (освітньо-просвітницький аспект).

Тема 10.

1. Пекло столітньої давнини

<https://drive.google.com/file/d/151KJSgnd0-ZIszIL4wEj-cJk-DlSeXaZ/view?usp=sharing>

2. 37 днів: шлях до I світової війни / 37 Days: the Road to War (3 частини) (ОБОВ'ЯЗКОВО)
3. Перша світова війна у цифрах The Great War in Numbers (6 частин) (ОБОВ'ЯЗКОВО)
4. Апокаліпсис: Перша світова війна / Apocalypse la 1ère Guerre mondiale (5 частин) (ЗА БАЖАННЯМ)
5. Апокаліпсис: Друга світова війна / Apocalypse: The Second World War (6 частин) (ОБОВ'ЯЗКОВО)
- * Особливо "Спалахування війни" (частина 1) і "Карколомна поразка" (частина 2)
6. Друга світова війна: Ціна імперії.. 1 серія – Буря, що насувається (2015)
7. Друга світова війна: Ціна імперії.. 2 серія - Дивна війна (2015)
8. Друга світова війна: Ціна імперії.. 3 серія – Бліцкриг (2015)
9. Друга світова війна: Ціна імперії. 7 серія - Зламний момент (2015)
10. Буря, що насувається / The Gathering Storm. Друга світова війна у HD кольорі
11. Розпалювання війни / Lightning War. Друга світова війна у HD кольорі
12. Спопеляюче сонце Японії / Red Sun Rampant. Друга світова війна у HD кольорі
13. Довга тінь. Свої та чужі / The Long Shadow. Us and Them (насамперед, третя серія) (ОБОВ'ЯЗКОВО)

- Чим відрізняється політика, яку сповідували європейські країни, зокрема Франція, Німеччина, Великобританія, до 1914 р. (мілітаризм, імперіалізм, великодержавність) і у міжвоєнні роки, від тої, яка наступила після Другої світової, відколи поволі почав формуватися теперішній Європейський Союз.
- Які нові цінності заступили старі, чому так сталося і як це позначалось на політичних процесах. Що зумовило що...

Тема 11.

1. Полтораков А. Ю. Європейська інтеграція у глобалізаційному контексті
2. Пиляев И. С. Ідейна спадщина і політичні досягнення паневропейського руху
3. Пиляев И. С. Трансформація політичної архітектури Європи і місце в ній Ради Європи
4. Пиляев И. С. Поліцивілізаційна природа сучасної «Великої Європи»
5. Rethinking the futures of Europe
<https://drive.google.com/open?id=1w4TzXckpfcXH1vbgX5PlmSF8x1V-gad4>

Тема 12.

1. Алмонд Г., Павел Дж., Стром К., Далтон Р.. Порівняльна політологія сьогодні. Світовий огляд / *Політична система США*
2. Хейвуд Е. Політологія / Демократія
3. Тургаєв А., Хренов А. Політологія / Політичний режим // Політична культура /// Політична модернізація
4. Гаджиев К. Політологія / Демократія: принципи, установки, цінності
5. Гаджиев К. Політична наука / Теорія демократії і принципи правової держави
6. Колодій А. Політологія. Кн. перша: Політика і суспільство. Кн. друга: Держава і політика / А. Колодій, Л. Климанська, Я. Космина, В. Харченко. - 2-е вид., перероб. та доп. - К.: Ельга, Ніка-Центр, 2003. - 664 с.

Демократія як ідеал і політична дійсність

<https://drive.google.com/open?id=1LeufT3-tewBK7L-mrlzx624nex4ynND>

Недемократичні режими і перехід до демократії

https://drive.google.com/open?id=1slrvQpE73YBZjh5MOPbV_fBhnlUUhUj9

Тема 13.

1. Алексеєнко О.В. Вестернізація як одна з тенденцій розвитку сучасного світового простору
2. Закарія Ф. Незахідний світ_ Уривок з ПАСМ
3. Іноземцев В. Глобалізація по американськи як альтернатива вестернізації
4. Лубська В.В. Глобалізація та вестернізація

1. Ніколаєв_Світ-системний аналіз І. Уоллерстайна
2. Валлерстайн_Європейський універсалізм
3. Фурсов_Демократія в системі капіталізму
4. Фурсов_Світова капіталістична система
5. Володін_Неліберальні демократії і економічна ефективність

1. Двосерійний проект "Дім - побачення з планетою" (Home)

<https://www.youtube.com/watch?v=AdPYTeAaEnM>

Фільм демонструє красу планети і наслідки руйнувань, заподіяних діяльністю людини. Шрами, спричинені промисловим виробництвом, наслідками війн, екологічних катастроф. Дає уявлення про інструменти для виправлення скоєних помилок, запобігання новим.

- 1) Маленький Будда (Little Buddha), 1993, реж. Бернардо Бертолуччі

<https://www.youtube.com/watch?v=5HK-qqCJPSE>

- 2) Весна, літо, осінь, зима і знову весна... (Spring, Summer, Fall, Winter... and Spring), 2003, реж. Кін Кі Дук

http://moviestape.net/katalog_filmiv/drama/1840-vesna-lto-osn-zima-znovu-vesna.html

- 2) Сім років в Тибеті (Seven Years in Tibet), 1997, реж. Жан-Жак Анно

<https://uafilm.tv/4928-sim-rokiv-u-tybeti.html>

Фільми для розуміння духовно-культурно-цивілізаційної системи країн Далекого Сходу

. Тема 14.

1. Кисельов І. Ю. Проблема образу держави в міжнародних відносинах: конструктивістська парадигма
2. Морозов В. Е. Поняття державної ідентичності в сучасному теоретичному дискурсі
3. Харкевич М. Проблематизація держави як актора світової політики

1. Ясперс К. Комунікація як джерело діалогу (фрагмент)
2. Демидов А.Б. Теоретичні дослідження / Основні положення філософії комунікації і діалогу
3. Дьяконов Г.В. Психологічна онтологія відношення і звертання у діалогіці М. Бубера [g](#)
4. Дьяконов Г.В. Концепція діалогічного світогляду М. Бахтіна

Підкріпіть конструктивістські положення ідеями діалогічної філософії та екзистенціальної комунікації. Охарактеризуйте нормативне поле, в якому розгортається взаємодія між суб'єктами. Поясніть, як вони мають ставитися одне до одного, відповідно до приписів нормативної онтології.

Це теоретичний бекграунд для розгляду прикладних кейсів. Передовсім, процесу творення Європейського Союзу. Дає пояснення тому, що передувало європейській інтеграції і що зараз підтримує її дієвість. Іншими словами, чому ЄС не розпадається і не відбуваються масштабні відцентрові тенденції. Брекзит - поки що лише виняток

Тема 15.

1. Річард Хаас. Епоха безполярного світу
2. Райнхольд Нібур. Шляхи глобального лідерства США
3. Джозеф Най. Майбутнє американської влади
4. Р. Інглхарт. Модернізація і демократія
5. Алексеєва_ Насилля і демократія в політиці США
6. Алексеєва_ Росія у просторі глобального сприйняття

Тема 16.

1. Шанталь Муф. Демократія в багатополярному світі
2. Павловский Г. Демократія та її використання у Росії. Із книги під ред. Владислава Іноземцева «Демократія і модернізація: до дискусії про виклики XXI ст.». С. 131-144
3. Gert Schmidt. The Changing Globality of the Atlantic Hemisphere

<https://gsj.stonybrook.edu/wp-content/uploads/2006/12/0003Schmidt.pdf>

4. The Russian Question: Moscow may no longer be a superpower, but its revanchist politics are unsettling the international order. How should Donald Trump deal with Vladimir Putin? By Niall Ferguson

<https://foreignpolicy.com/2016/12/23/the-russian-question-putin-trump-bush-obama-kissinger/>

Інтернет-джерела

Якщо настане завтра. Афганістан, звідки йде армія НАТО, опинився за крок від нової великої війни

<https://nv.ua/ukr/world/countries/armiya-nato-zalishaye-afganistan-krajina-perebuvaye-za-krok-vid-velikoji-viyni-foto-ostanni-novini-50171541.html?code=46bd59a3-962e-4ccd-a8fd-66ee950aa95b>

Дорого, але бідно. Поки жителі Туркменістану виживають на зарплату \$30

<https://nv.ua/ukr/world/countries/zhiteli-turkmenistanu-zhivut-na-30-dolariv-na-misyac-poki-vlada-buduye-dorogi-budivli-fotoreportazh-50171538.html?code=dd9ee755-83e5-4551-a1a9-b7d9c4298a97>

Два покоління відвикли від миру

<https://nv.ua/ukr/world/countries/afganistan-u-spodadah-mustafi-nayyema-yefrema-lukackogo-tobiasa-tiberga-ostanni-novini-50178299.html?code=a4723a3d-6868-46ba-acb0-e64a39453482>

З ним поруч ходить смерть. П'ять фактів про лідера Талібану Хайбатуллу Ахундзаду

<https://nv.ua/ukr/world/countries/haybatulla-ahundzada-foto-biografiya-afganskogo-lidera-talibanu-yakiy-voyuvav-z-srsr-50178426.html?code=5b17c422-fdad-4f96-8ec6-4a2672c8262e>

«Вб'ють на очах дружину і дітей». Чому тисячі афганців намагаються втекти з Афганістану

<https://nv.ua/ukr/world/countries/afganistan-chomu-zhiteli-tikayut-vid-talibiv-reportazh-ostanni-novini-50178288.html?code=297de8a3-4a5c-4d0f-8465-cf8d8869f237>

Броунівський рух. Чому Гвінея повстала проти першого демократично обраного президента

<https://nv.ua/ukr/world/countries/gvineya-chomu-narod-pidtrimav-viyskoviy-perevorot-5-veresnya-ostanni-novini-50182291.html?code=e99c729b-0028-4db1-a19d-2a274c7a8c8d>

Дуже страшна історія. Єменський силовик публічно страчує засудженого у столиці країни

<https://nv.ua/ukr/world/countries/yemenskiy-viyskoviy-publichno-strachuye-zasudzhenogo-foto-dnya-ostanni-novini-50185193.html>

Між здобутим і втраченим. Головні перемоги і поразки України за роки незалежності

<https://nv.ua/ukr/ukraine/politics/den-nezalezhnosti-2021-dosyagnennya-i-porazki-ukrajini-za-30-rokiv-novini-ukrajini-50178317.html?code=8a5da7b1-cead-42d1-92f5-dfd7387e785a>

Очима експатів. Бізнес-леді, два топ-менеджери і редактор газети — про те, як змінилася Україна за роки незалежності

<https://biz.nv.ua/ukr/economics/yak-zminilasya-ukrajina-za-30-rokiv-golovniy-redaktor-kyiv-post-brayan-bonner-i-inshi-inozemci-50178532.html?code=5f72af5d-eab4-4d90-936a-bd7f17d1e917>

Що керує Зеленським? — Валерій Пекар | Подвійні стандарти

https://soundcloud.com/radio-nv/shcho-keru-zelenskim-valery-pekar-podvyn-standarti?in=radio-nv/sets/2_standarts

5. Теми та зміст лекційних занять навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Тема 1. Різновиди та специфіка недемократичних політичних режимів. Частина I.

Суть явища тоталітаризму: причини виникнення, особливості у різних країнах – фашистська Італія, націонал-соціалістична Німеччина, сталінський СРСР.

Основні поняття: політичний режим, недемократичний лад, тоталітаризм, фашизм, націонал-соціалізм, більшовизм, репресивна політика, культура контролю.

Тема 2. Різновиди та специфіка недемократичних політичних режимів. Частина II.

Класичні приклади побудови і функціонування держави тоталітарного типу. Авторитаризм в політиці.

Основні поняття: тоталітарна держава, авторитаризм, гібридний режим, квазі-демократія, псевдо-демократія, гегемонізм.

Тема 3. Демократичний політичний режим. Частина I

Смисл демократії – що відрізняє її від альтернативних, недемократичних систем. Завдяки чому, яким критеріям демократичний лад є бажаним як суспільний ідеал, чи може демократія бути "недемократичною" – "демократурою". В чому полягає парадокс "неліберальної демократії".

Основні поняття: демократія, лібералізм, конституційний лад, парламентаризм, підзвітність, демократизація, надлишок демократії, неліберальна демократія.

Тема 4. Демократичний політичний режим. Частина II

Витоки сучасної моделі демократичного врядування. Перспективи демократії в світлі новітнього поступу.

Основні поняття: демократичне врядування, конституційний лібералізм, свобода, фундаменталізм, постамериканський світ.

Тема 5. Прикладні кейси формування і прояву громадянської освіти у відношенні до демократичного розвитку. Частина I

Приклади розбудови демократії в світі. Хвилі демократизація. Причини невдачі демократії в Україні, порівняно з країнами Центрально-Східної Європи, котрі також мають пост-соціалістичне минуле. Нерівномірність глобального соціо-історичного контексту.

Основні поняття: перехід до демократії, гібридність, політичний розвиток, політичні зміни, хвиля демократизації, корупція, конкурентна олігархія, занепад, переворот.

Тема 6. Філософія постмодерну у відношенні до політики, суспільства, загального буття.

Детермінативна сутність сучасної системи пізнання. Поняття соціального конструювання реальності.

Основні поняття: постмодерн, спеціальні інформаційні операції, маніпуляція, гібридна війна, асиметрична політика, рефлексія.

Тема 7. Прикладні кейси формування і прояву громадянської освіти у відношенні до демократичного розвитку. Частина II

Тренди сучасної політики. Стихи ціннісних вимірів, прагматичних мотивів, накладання їх на політичні кроки. Революція Гідності в Україні

Основні поняття: міграційна криза, гібридна агресія, асиметрія, революція, політична культура, політична свідомість, соціалізація, громадянське суспільство.

Тема 8. Прикладні кейси формування і прояву громадянської освіти у відношенні до демократичного розвитку. Частина III

Експорт демократії. Стейкхолдери демократичного розвитку. Глобальні виклики світової політики.

Основні поняття: авторитаризм, демократія, демократизація, лібералізація, консолідація, гібридний режим, біполярність, однополярність, багатополарність, холодна війна, гуманітарна інтервенція.

Тема 9. Структура постмодерної архітектури пізнання. Епістемологічний конструктивізм.

Постмодерн – основні уявлення, погляди, сутність. Витоки конструктивізму. Конструктивізм і сучасність.

Основні поняття: постмодернізм, конструктивізм, методологія «Я-Інший», ідея, інтерпретація, комунікативний обмін, інтерсуб'єктивна реальність, «Я-образ» держави, ідентичність, дискурс.

Тема 10. Історичне тло та соціально-політичні умови щодо розгортання євроінтеграційних процесів.

Чим відрізняється політика, яку сповідували європейські країни, зокрема Франція, Німеччина, Великобританія, до 1914 р. і у міжвоєнні роки, від тої, яка наступила після Другої світової, відколи поволі почав формуватися теперішній Європейський Союз. Які нові цінності заступили старі, чому так сталося і як це позначалось на політичних процесах. Що зумовило що...

Основні поняття: мілітаризм, імперіалізм, великодержавність, мир, війна, status-quo, ціннісний зсув, лібералізація, демократизація, консолідація.

Тема 11. Витоки ідеї та практичне втілення проекту Об'єднаної Європи.

Європейська інтеграція у глобалізаційному контексті. Ідейна спадщина і політичні досягнення пан'європейського руху. Трансформація політичної архітектури Європи і місце в ній Ради Європи. Поліцивілізаційна природа сучасної «Великої Європи». Осмислення перспектив подальшого розвитку євроінтеграційних процесів.

Основні поняття: євроінтеграція, Європейське Економічне Співтовариство, Європейський Союз, Східна Європа, Західна Європа, біполярне протистояння, Берлінський мур, холодна війна, третя хвиля демократизації.

Тема 12. Теоретико-методологічні аспекти визначення ключових категорій у межах демократичного дискурсу.

Демократія як ідеал і політична дійсність. Недемократичні режими і перехід до демократії.

Основні поняття: правова держава, соціальна держава, громадянське суспільство, верховенство права, невідворотність покарання, демократичний транзит, карно-репресивний апарат, підзвітність, прозорість.

Тема 13. Західні і незахідні суспільства: порівняльний аналіз.

Світ-системне структурування сучасної глобалізованої цивілізації. Модернізація. Глобалізація. Вестернізація Американізація. Концепція європейського універсалізму Іммануїла Валлерстайна. Ціннісно-духовний вимір національного буття.

Основні поняття: західне і незахідне суспільство, світ-системний аналіз, ядро, периферія, напівпериферія, модернізація, вестернізація, американізація, глобалізація

Тема 14. Культур-цивілізаційна структура сучасного світу.

Принцип антропоморфізації великих людських колективів. «Я – образ» держави. Принципи комунікації та діалогу в системі відносин політичних суб'єктів. Психологічна онтологія відношення і звертання у діалогіці М. Бубера. Комунікація як джерело діалогу в системі поглядів К. Ясперса. Концепція діалогічного світогляду М. Бахтіна.

Основні поняття: діалогічні відносини, екзистенціальна комунікація, «Я – образ», антропоморфізація, ідентичність, культура, цивілізація.

Тема 15. Американська альтернатива вестернізації.

Америка як один з головних промоутерів світового демократичного розвитку. Епоха безполярного світу. Шляхи глобального лідерства США. Майбутнє американської влади.

Основні поняття: американізація, вестернізація, експорт демократії, глобальна безпека, миротворча місія, медіапростір

Тема 16. Демократія у багатополлярному світі. Засоби легітимації демократичної моделі взаємодії.

Інституціональне облаштування поля демократичної міжсуб'єктної взаємодії. Причини кризи лібералізму як політичної моделі управління. Демократія в багатополлярному світі. Демократія та її використання у Росії

Основні поняття: лібералізм, демократія, глобальна політика, американізація, багатополлярність, сфери впливу, інформаційна політика, концептуалізація.

6. Теми та зміст семінарських занять навчальної дисципліни.

Змістовий модуль 1

Тема 1. Різновиди та специфіка недемократичних політичних режимів. *Частина I.* (2 год.).

- Суть явища тоталітаризму: причини виникнення, особливості у різних країнах – фашистська Італія, націонал-соціалістична Німеччина, сталінський СРСР.

Основні поняття: політичний режим, недемократичний лад, тоталітаризм, фашизм, націонал-соціалізм, більшовизм, репресивна політика, культура контролю.

Література

Політичні режими: сутність і типологія

http://debate-cl.blogspot.com/2013/05/blog-post_2940.html

Проект "Наці" / Шлях до влади, 1 серія !!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!

Військова промисловість, 3 серія

Культура контролю, 4 серія !!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!

У 1-й і 4-й серіях проекту "Наці" розповідається як НСДАП з маргінальної політичної сили перетворилася на домінуючу, здолала своїх основних конкурентів - комуністів і повністю трансформувала партійну систему Німеччини. Увагу зосереджено на таких моментах, як одяг (дизайн уніформи від "Hugo Boss"), плакати, марші, гімни, паради, пісні. Показано, як у всі аспекти політичного позиціонування вкладався необхідний символізм, зокрема щодо створення "культу смерті", образу мучеників.

Поєднання формату шоу і політичного мітингу - винахід нацистів. Гітлерівське вітання - підняття руки догори - слугувало творенню духу спільності, виявленню своїх та чужих. Ефектне прибуття А. Гітлера на літаку, коли його очікував багатолюдний натовп, як посланця з неба, створювало ґрунт для масового гіпнозу. Театралізація, творення паралельної реальності - інші акценти.

Тим, хто бажає глибше зануритися у вивчення цієї теми, рекомендую переглянути усі шість частин проекту

І ще

Моє життя у гітлерівській Німеччині (1 серія)

Моє життя у гітлерівській Німеччині (2 серія)

Тема 2. Різновиди та специфіка недемократичних політичних режимів. *Частина II.* (2 год.).

- Класичні приклади побудови і функціонування держави тоталітарного типу. –
- Авторитаризм в політиці.

Основні поняття: тоталітарна держава, авторитаризм, гібридний режим, квазі-демократія, псевдо-демократія, гегемонізм.

Література

Документальний серіал "Окупація" про завоювальницьку політику двох тоталітарних режимів - нацистської Німеччини та СРСР.

https://www.youtube.com/watch?v=JZmAK5sKv6g&list=PL5eQ15vxDEVzxBWN26_yAvuftDANSblqs

Перегляньте, насамперед, частини: **Голодомор. Україна** (1 серія); **Зимова війна. Фінляндія** (3 серія); **Аншлюс. Австрія** (4 серія); **Приречена Чехословаччина** (5 серія), **Працька весна** (6 серія); **Німецька трагедія** (10 серія); **Остання радянська окупація. Афганістан** (12 серія). Але всі серії змістовні і пізнавальні, тому постарайтеся охопити **усе в комплексі**.

На останок – шестисерійний документальний фільм "Світ Гітлера. Післявоєнні плани". Зокрема, у 5 частині "Відпочинок і розваги у 3 Рейху" відображено соціальну орієнтованість внутрішньої нацистської політики.

Тема 3. Демократичний політичний режим. *Частина I* (2 год.).

- Смісл демократії – що відрізняє її від альтернативних, недемократичних систем.

- Завдяки чому, яким критеріям демократичний лад є бажаним як суспільний ідеал, чи може демократія бути "недемократичною" – "демократурою".
- В чому полягає парадокс "неліберальної демократії".

Основні поняття: демократія, лібералізм, конституційний лад, парламентаризм, підзвітність, демократизація, надлишок демократії, неліберальна демократія.

Література

1. Фарід Закарія. Майбутнє свободи: неліберальна демократія у США та за їх межами
Епоха демократії
Звивиста стежа
Неліберальна демократія
Надлишок демократії
Занепад авторитету влади
2. Francis Fukuyama. The End of History? // The National Interest. 1989. No. 16. Pp. 3-18
<https://drive.google.com/file/d/1RTbXu2Hg1rGI0YLHsj7RSZVGSeeJOkRk/view?usp=sharing>
3. Демократія очима молоді / *Democracy through the eyes of the youth*
<https://www.youtube.com/watch?v=DfzgHiN4DVU>
4. Живемо в демократії
<https://www.youtube.com/watch?v=lZHkX58fBA4>
5. Давидов Ю. Демократія, демократизація і проблеми війни та миру

Тема 4. Демократичний політичний режим. Частина II (2 год.).

- Витоки сучасної моделі демократичного врядування.
- Перспективи демократії в світлі новітнього поступу.

Основні поняття: демократичне врядування, конституційний лібералізм, свобода, фундаменталізм, постамериканський світ.

Література

1. Закарія Ф. Постамериканський світ майбутнього / Могутність Великої Британії та США
Секретна зброя – освіта (акценти з розділу)
<https://drive.google.com/open?id=1XNtgd714rBHyyBnb1G2Lfsn1XqfFkkk>

Завдяки чому Америка здобула і як саме підтримує своє лідерство у світі. Що означає фраза "постамериканський світ" і чи відповідне майбутнє вже наступило.

2. Ф. Фукуяма. Причини кризи лібералізму як політичної моделі управління
https://docs.google.com/document/d/1SouLZnsWnR_nsmX6ileCqyNisEkvIJGzGSbNQGbtm28/edit?usp=sharing

Якщо настане завтра. Афганістан, звідки йде армія НАТО, опинився за крок від нової великої війни
<https://nv.ua/ukr/world/countries/armiya-nato-zalishaye-afganistan-krajina-perebuvaye-za-krok-vid-velikoji-viyini-foto-ostanni-novini-50171541.html?code=46bd59a3-962e-4ccd-a8fd-66ee950aa95b>

Дорого, але бідно. Поки жителі Туркменістану виживають на зарплату \$30
<https://nv.ua/ukr/world/countries/zhiteli-turkmenistanu-zhivut-na-30-dolariv-na-misyac-poki-vlada-buduye-dorogi-budivli-fotoreportazh-50171538.html?code=dd9ee755-83e5-4551-a1a9-b7d9c4298a97>

Два покоління відвикли від миру
<https://nv.ua/ukr/world/countries/afganistan-u-spogadah-mustafi-nayyema-yefrema-lukackogo-tobiasa-tiberga-ostanni-novini-50178299.html?code=a4723a3d-6868-46ba-acb0-e64a39453482>

З ним поруч ходить смерть. П'ять фактів про лідера Талібану Хайбатуллу Ахундзаду
<https://nv.ua/ukr/world/countries/haybatulla-ahundzada-foto-biografiya-afganskogo-lidera-talibanu-yakiy-voyuvav-z-srsr-50178426.html?code=5b17c422-fdad-4f96-8ec6-4a2672c8262e>

«Вб'ють на очах дружину і дітей». Чому тисячі афганців намагаються втекти з Афганістану
<https://nv.ua/ukr/world/countries/afganistan-chomu-zhiteli-tikayut-vid-talibiv-reportazh-ostanni-novini-50178288.html?code=297de8a3-4a5c-4d0f-8465-cf8d8869f237>

Броунівський рух. Чому Гвінея повстала проти першого демократично обраного президента
<https://nv.ua/ukr/world/countries/gvineya-chomu-narod-pidtrimav-viyskoviy-perevorot-5-veresnya-ostanni-novini-50182291.html?code=e99c729b-0028-4db1-a19d-2a274c7a8c8d>

Дуже страшна історія. Єменський силовик публічно страчує засудженого у столиці країни
<https://nv.ua/ukr/world/countries/yemenskiy-viyskoviy-publichno-strachuye-zasudzhenogo-foto-dnya-ostanni-novini-50185193.html>

Між здобутим і втраченим. Головні перемоги і поразки України за роки незалежності
<https://nv.ua/ukr/ukraine/politics/den-nezalezhnosti-2021-dosyagnennya-i-porazki-ukrajini-za-30-rokiv-novini-ukrajini-50178317.html?code=8a5da7b1-cead-42d1-92f5-dfd7387e785a>

Очима експатів. Бізнес-леді, два топ-менеджери і редактор газети — про те, як змінилася Україна за роки незалежності

<https://biz.nv.ua/ukr/economics/yak-zminilasya-ukrajina-za-30-rokiv-golovny-redaktor-kyiv-post-brayan-bonner-i-inshi-inozemci-50178532.html?code=5f72af5d-eab4-4d90-936a-bd7f17d1e917>

Що керує Зеленським? — Валерій Пекар | Подвійні стандарти

https://soundcloud.com/radio-nv/shcho-keru-zelenskim-valery-pekar-podvyn-standarti?in=radio-nv/sets/2_standarts

Тема 5. Прикладні кейси формування і прояву громадянської освіти у відношенні до демократичного розвитку. Частина I

(2 год.).

- Приклади розбудови демократії в світі.
- Хвилі демократизація.
- Причини невдачі демократії в Україні, порівняно з країнами Центрально-Східної Європи, котрі також мають пост-соціалістичне минуле.
- Нерівномірність глобального соціо-історичного контексту.

Основні поняття: перехід до демократії, гібридність, політичний розвиток, політичні зміни, хвиля демократизації, корупція, конкурентна олігархія, занепад, переворот.

Література

Інтерв'ю з Мариною Воротинцевою, спів-авторкою книжки "Як Україна втрачала Донбас"

<https://soundcloud.com/radio-nv/yak-ukrana-vtrachala-donbas-podvyn-standarti>

«Як Україна втрачала Донбас» - це новітня історія двох областей України, Донецької та Луганської. Це хронологія подій становлення потужних фінансово-політичних кланів на тлі економічної катастрофи краю, російської експансії та витоків сепаратизму. Книга про те, як могутні донбаські клани спочатку розпалили вогонь ворожнечі, а потім згоріли у ньому самі та зіштовхнули свій край у прірву кровопролиття...

<https://lostdonbass.com.ua/#rec98955212>

Кейс стосується "окремих прикладів розбудови демократії в світі", які можна групувати у спільні секції. Як і у випадку з Афганістаном, потрібно з'ясувати сукупність нюансів, причетних до того, чому демократія в Україні не вдалася, або вдалася не повноцінно, порівняно з країнами Центрально-Східної Європи, котрі також мають пост-соціалістичне минуле.

Деякі матеріали повинні дати загальне уявлення про те, що таке демократія, як відбувались хвилі демократизації, завдяки чому демократична форма врядування утвердилася як політичний ідеал. Інші ж проллють світло на поодинокі зразки, з яких, наче з елементів мозаїки, складається цілісна картинка.

Десять людей живуть щасливо, насолоджуються цінностями і користуються благами сучасної цивілізації. Десять є блага, а немає цінностей. А десять - ні того, ні іншого. Чому так? В одному соціо-історичному контексті наступило ХХІ ст. (постмодерн), а в іншому тривають Середньовіччя чи навіть первісні часи? Від чого залежить прогрес? Як його стимулювати?

Як стати китайцем. У сотнях концтаборів Китай намагається «перевиховати» мільйони уйгурів !!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!

https://drive.google.com/file/d/16ZelypbAYd9xwSI8YseUbyMw2j60d02_/view?usp=sharing

Дім, який збудував Путін. Найцікавіші витяги з нової книги про те, ким був і ким став президент РФ

!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!

https://drive.google.com/file/d/1QxK801QUQNFo7D_2QirvJFPoF324JZTV/view?usp=sharing

Вірус «ЛДНР». Як Москва розгорнула у країнах Заходу масштабну мережу з легалізації «республік» і бойовиків Донбасу

https://drive.google.com/file/d/1VY5X5pu1vGEiUcEkl9MQ_15yansYIEpX/view?usp=sharing

Китай проводить примусовий контроль над народжуваністю серед уйгурів, щоб скоротити їхню чисельність

<https://drive.google.com/file/d/1k6NxsM0xwz06-5HMTX4P4gdyqWUUGPnj/view?usp=sharing>

Народ, який живе в страху. Китай "перевиховує" уйгурів, відправляючи в табори і на заслання

https://drive.google.com/file/d/1tThEJKqVxF5SBNuM4cVRfJmfR_Twver/view?usp=sharing

На курортній прив'язі. Як виглядала відпустка жителів радянської України 100 років тому

https://drive.google.com/file/d/1QdDtqjV_735gDod-XqmHKmpu26QHVeu3/view?usp=sharing

Тема 6. Філософія постмодерну у відношенні до політики, суспільства, загального буття. (2 год.).

- Детермінативна сутність сучасної системи пізнання.
- Поняття соціального конструювання реальності.

Основні поняття: постмодерн, спеціальні інформаційні операції, маніпуляція, гібридна війна, асиметрична політика, рефлексія.

Література

Прослухайте виступ Дениса Богуша, політтехнолога, експерта у галузі стратегічних комунікацій, під час проведення конференції "Асиметричні дії в умовах сучасних збройних конфліктів" (26 - 39 хв.) 2015 р. А ще важливіше - вчитайте його презентацію "Спеціальні інформаційні операції Російської Федерації як один із інструментів асиметричної (гібридної) війни"

<https://www.youtube.com/watch?v=pZyjHjofrJs> (конференція)

<https://www.slideshare.net/DenisBohush/ss-55718526> (презентація)

Інтерв'ю із Станіславом Асеєвим, автором ще однієї викривальної книги «Світлий Шлях»: історія одного концтабору

<https://nv.ua/ukr/ukraine/politics/u-2016-roci-boyoviki-voyuvali-za-rf-ilyuziy-pro-respubliku-u-nih-ne-bulo-stanislav-asyejev-50167398.html>

Чи станеться третя світова через Тайвань? | Подвійні стандарти

<https://soundcloud.com/radio-nv/fanat-putna-mozhe-priyti-u-frants-do-vladi-podvyn-standarti?si=7b1e064c3d564c7bac362bc12a14ba2e>

Наші телефони за нами шпигують? Що з цим робити? | Що відбувається

<https://soundcloud.com/radio-nv/nash-telefoni-za-nami-shpiguyut-shcho-z-tsim-robiti-shcho-vdbuvatsya?si=bb955eef2157458bb5ad0c368a160ee8>

Міністерство оборони Литви вдається до незвичайної рекомендації: усі, хто купив смартфон Хіаомі, мають «позбутися його якомога швидше». Одна з головних причин: він відправляє величезну кількість даних користувачів в Азію. До того ж інтелектуальні пристрої 5G мають вбудовані функції цензури, які можуть бути активовані віддалено в будь-який час. Чи дійсно китайські телефони становлять загрозу і можуть за нами шпигувати?

1. Сноуден (Snowden), 2016, реж. Олівер Стоун

<https://uafilm.tv/200-snowden.html>

2. Брекзит (Brexit: The Uncivil War), 2019, реж. Тобі Хейнс

https://uakino.club/filmi/genre_drama/9596-brexit.html

Фільми щодо параної тотального стеження і маніпулювання свідомістю, навіювання нам наших вподобань, смаків, переконань. Чи справді є такі стеження і маніпулювання? І чи справді все це лише параноя?

З'ясуйте самостійно, чим займалася компанія "Cambridge Analytica", у чому її звинувачували і які наслідки подібні експертизи матимуть для функціонування суспільств і політичних режимів в майбутньому

Тема 7. Прикладні кейси формування і прояву громадянської освіти у відношенні до демократичного розвитку. Частина II

(2 год.).

- Тренди сучасної політики.
- Стики ціннісних вимірів, прагматичних мотивів, накладання їх на політичні кроки.
- Революція Гідності в Україні

Основні поняття: міграційна криза, гібридна агресія, асиметрія, революція, політична культура, політична свідомість, соціалізація, громадянське суспільство.

Література

Гібридна війна бацьки Лукашенка

<https://zbruc.eu/node/108676>

Вивчіть детальніше міграційну кризу на кордоні між Білоруссю та країнами ЄС. У цьому кейсі можна дуже багато відшукувати трендів сучасної політики, стиків ціннісних вимірів, прагматичних мотивів, накладання їх на політичні кроки, асиметрію, плутаність цих кроків, зроблених різними гравцями (політичними силами всередині окремих країн, окремими країнами, їхніми блоками).

Криза з мігрантами — ще одна зброя російської гібридної війни із Заходом
<https://armyinform.com.ua/2021/11/kryza-z-migrantamy-shhe-odna-zbroya-rosijskovi-gibrydnyi-vijny-iz-zahodom/>
Мігранти на кордоні Білорусі та Польщі: що можуть зробити ЄС і НАТО
<https://www.dw.com/uk/migranty-na-kordoni-bilorusi-ta-polshchi-shcho-mozhut-zrobyty-eu-i-nato/a-59782149>
Коментар: Польща vs Білорусь - між цинізмом і лицемірством
<https://www.dw.com/uk/komentar-polshcha-vs-bilorus-mizh-tsynizmom-i-lytsemirstvom/a-59795727>
"Гібридна агресія". Як мігранти стали зброєю у протистоянні Лукашенка з Заходом
<https://www.bbc.com/ukrainian/features-58046058>

Детальна хронологія подій Революції Гідності і скрупульозне їх пояснення.

1. МАЙДАН'2013. СТУДЕНТИ. 21.11-29.11
<https://www.youtube.com/watch?v=68cAAAn8P0To>
2. МАЙДАН'2013 КОГО ПОБИЛИ? 29.11.- 05.12.!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!
3. МАЙДАН'2013. БИТВА ВПЕРТИХ. 06.12 -13.12
<https://www.youtube.com/watch?v=81Qk7Rz3CtM>
4. МАЙДАН'2013 МУТНИЙ СОЮЗ 14.12. - 21.12.
https://www.youtube.com/watch?v=V_3fRT4XNT0
5. МАЙДАН'2013 ДЯКУЮ ТОБІ 22.12. - 29.12. (ДУЖЕ ЦІКАВА КІНЦІВКА)
<https://www.youtube.com/watch?v=N8wRWmK2zrU>
6. МАЙДАН'2013 ДОЛАР ПО ВІСІМ 29.12 - 04.01!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!
7. МАЙДАН'2014. РІЗДВЯНЕ ДИВО. 05.01 - 11.01
<https://www.youtube.com/watch?v=-5pzDKmMI8g>
8. МАЙДАН'2014. ДИКТАТОРСЬКІ ЗАКОНИ. 12.01-18. 01
<https://www.youtube.com/watch?v=aKWJPDSCbmU>
9. МАЙДАН'2014. КОКТЕЙЛІ ГРУШЕВСЬКОГО. 19.01-26.01
https://www.youtube.com/watch?v=7kX-D_MJ2IO
10. МАЙДАН'2014. НАСТА LA VISTA, BABY. 27.01.-02.02.!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!
11. МАЙДАН'2014. ТАК(!)Е. 03.02-09.02
<https://www.youtube.com/watch?v=4hST3QPbi0s>
12. МАЙДАН'2014. ПО-СПРАВЖНЬОМУ. 10.02 - 17.02
<https://www.youtube.com/watch?v=go26xijxGHo>
13. МАЙДАН'2014. НЕБЕСНА СОТНЯ . 18.02 - 25.02
<https://www.youtube.com/watch?v=YreSFCtNgt4>

Революція 2013 2014 Evromaydan Full HD version
Євромайдан кліп !!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!
https://www.youtube.com/watch?v=_k-gDXrfu-s

Тема 8. Прикладні кейси формування і прояву громадянської освіти у відношенні до демократичного розвитку. Частина III

(2 год.).

Експорт демократії. Стейкхолдери демократичного розвитку. Глобальні виклики світової політики.

Основні поняття: авторитаризм, демократія, демократизація, лібералізація, консолідація, гібридний режим, біполярність, однополярність, багатополарність, холодна війна, гуманітарна інтервенція.

Література

1. 13 годин: Таємні воїни Бенгази (13 Hours: The Secret Soldiers of Benghazi), 2016, реж. Майкл Бей *
<https://uakino.club/filmi/genre-action/2109-13-godin-tayemn-soldati-bengaz.html>
2. Падіння «Чорного яструба»(Black Hawk Down), 2001, реж. Рідлі Скотт *
<https://uakino.club/filmi/militaries/361-padnya-chornogo-yastruba.html>
3. Американський снайпер(American Sniper), 2014, реж. Клінт Іствуд*
<https://uakino.club/filmi/genre-action/270-amerikanskiy-snayper.html>
4. Володар бурі (The Hurt Locker), 2008, реж. Кетрін Бігелу*
http://moviestape.net/katalog_filmiv/drama/2713-volodar-buri.html

5. Готель Руанда (Hotel Rwanda), 2004, реж. Террі Джордж*
<https://uakino.club/filmi/militaries/411-gotel-ruanda.html>

Замисліться, чому американці (чи хто-небудь інший) мають за тридев'ять земель від дому ризикувати власним життям і здоров'ям. Чи справді мусять в силу якогось обов'язку пхатись в Богом забуті країни і опікуватись покинутими народами. Чи не краще начхати на все і дати їм чманіти у власній недорозвиненості?

1. Суцільнометалева оболонка (Full Metal Jacket), 1987, реж. Стенлі Кубрик
<https://uakino.club/filmi/militaries/131-clsn0-metaleva-obolonka.html>

2. Апокаліпсис сьогодні (Apocalypse Now), 1979, реж. Френсіс Форд Коппола
http://moviestape.net/katalog_filmiv/bojovyky/297-apokalipsys-sogodni.html

3. Мисливець на оленів (The Deer Hunter), 1978, реж. Майкл Чіміно
<https://uakino.club/filmi/militaries/490-mislivec-na-olenv.html>

Класика військової драми. Порівняйте підходи у попередніх фільмах із цими

Тема 9. Структура постмодерної архітектури пізнання. Епістемологічний конструктивізм.

(2 год.).

1. Постмодерн – основні уявлення, погляди, сутність.
2. Витоки конструктивізму.
3. Конструктивізм і сучасність.

Основні поняття: постмодернізм, конструктивізм, методологія «Я-Інший», ідея, інтерпретація, комунікативний обмін, інтерсуб'єктивна реальність, «Я-образ» держави, ідентичність, дискурс.

Література

1. Князева Е. Н. Епістемологічний конструктивізм
2. Колесова О. В. Основні пізнавальні орієнтири в епоху постмодерну [Електронний ресурс]
3. Концептуальний контекст політичних досліджень
4. Циганков П.А. Теоретичні підходи до дослідження міжнародних відносин та світової політики
5. Сафронова О.В. Генеалогія конструктивізму в теорії міжнародних відносин
6. Сморгунов Л. В. Порівняльна політологія / Конструктивізм як методологічний підхід
7. Сморгунов Л. В. Порівняльна політологія / У пошуках нових методологічних орієнтирів: значення ідей для пояснення політики
8. Улановський А.М. Конструктивізм, радикальний конструктивізм, соціальний конструкціонізм
9. Циганков А., Циганков П. Криза ідеї «демократичного світу»

З'ясуйте, як конструктивізм потрапив до політичної науки і теорії міжнародних відносин. Що приніс із собою: погляд на природу реальності, в якій ми всі співіснуємо, характер дійових осіб, сповідувані ними ідеї. Потрактуйте в цьому контексті значення внутрішньої і зовнішньої соціалізації учасників міжсуб'єктної комунікації (освітньо-просвітницький аспект).

Тема 10. Історичне тло та соціально-політичні умови щодо розгортання євроінтеграційних процесів.

(2 год.).

1. Чим відрізняється політика, яку сповідували європейські країни, зокрема Франція, Німеччина, Великобританія, до 1914 р. і у міжвоєнні роки, від тої, яка наступила після Другої світової, відколи поволі почав формуватися теперішній Європейський Союз.
2. Які нові цінності заступили старі, чому так сталося і як це позначалось на політичних процесах. Що зумовило що...

Основні поняття: мілітаризм, імперіалізм, великодержавність, мир, війна, status-quo, ціннісний зсув, лібералізація, демократизація, консолідація.

Література

1. Пекло столітньої давнини
<https://drive.google.com/file/d/151KJSgnd0-ZIszIL4wEj-cJk-DlSeXaZ/view?usp=sharing>
2. 37 днів: шлях до I світової війни / 37 Days: the Road to War (3 частини) (ОБОВ'ЯЗКОВО)

3. Перша світова війна у цифрах The Great War in Numbers (6 частин) (ОБОВ'ЯЗКОВО)
4. Апокаліпсис: Перша світова війна / Apocalypse la 1ère Guerre mondiale (5 частин) (ЗА БАЖАННЯМ)
5. Апокаліпсис: Друга світова війна / Apocalypse: The Second World War (6 частин) (ОБОВ'ЯЗКОВО)
- * Особливо "Спалахування війни" (частина 1) і "Карколомна поразка" (частина 2)
6. Друга світова війна: Ціна імперії.. 1 серія – Буря, що насувається (2015)
7. Друга світова війна: Ціна імперії.. 2 серія - Дивна війна (2015)
8. Друга світова війна: Ціна імперії.. 3 серія – Бліцкриг (2015)
9. Друга світова війна: Ціна імперії.. 7 серія - Зламний момент (2015)
10. Буря, що насувається / The Gathering Storm. Друга світова війна у HD кольорі
11. Розпалювання війни / Lightning War. Друга світова війна у HD кольорі
12. Спопеляюче сонце Японії / Red Sun Rampant. Друга світова війна у HD кольорі
13. Довга тінь. Свої та чужі / The Long Shadow. Us and Them (насамперед, третя серія) (ОБОВ'ЯЗКОВО)

- Чим відрізняється політика, яку сповідували європейські країни, зокрема Франція, Німеччина, Великобританія, до 1914 р. (мілітаризм, імперіалізм, великодержавність) і у міжвоєнні роки, від тої, яка наступила після Другої світової, відколи поволі почав формуватися теперішній Європейський Союз.

- Які нові цінності заступили старі, чому так сталося і як це позначалось на політичних процесах. Що зумовило що...

Тема 11. Витоки ідеї та практичне втілення проекту Об'єднаної Європи. (2 год.)

1. Європейська інтеграція у глобалізаційному контексті.
2. Ідейна спадщина і політичні досягнення пан'європейського руху.
3. Трансформація політичної архітектури Європи і місце в ній Ради Європи.
4. Поліцивілізаційна природа сучасної «Великої Європи».
5. Осмислення перспектив подальшого розвитку євроінтеграційних процесів.

Основні поняття: євроінтеграція, Європейське Економічне Співтовариство, Європейський Союз, Східна Європа, Західна Європа, біполярне протистояння, Берлінський мур, холодна війна, третя хвиля демократизації.

Література

1. Полтораков А. Ю. Європейська інтеграція у глобалізаційному контексті
2. Пиляев И. С. Ідейна спадщина і політичні досягнення паневропейського руху
3. Пиляев И. С. Трансформація політичної архітектури Європи і місце в ній Ради Європи
4. Пиляев И. С. Поліцивілізаційна природа сучасної «Великої Європи»
5. Rethinking the futures of Europe
<https://drive.google.com/open?id=1w4TzXckpfcXH1vbgX5PlmSF8x1V-gad4>

Тема 12. Теоретико-методологічні аспекти визначення ключових категорій у межах демократичного дискурсу.

(2 год.)

- 1 Демократія як ідеал і політична дійсність.
- 2 Недемократичні режими і перехід до демократії.

Основні поняття: правова держава, соціальна держава, громадянське суспільство, верховенство права, невідворотність покарання, демократичний транзит, карно-репресивний апарат, підзвітність, прозорість.

Література

1. Алмонд Г., Павел Дж., Стром К., Далтон Р.. Порівняльна політологія сьогодні. Світовий огляд / *Політична система США*
2. Хейвуд Е. Політологія / Демократія
3. Тургаев А., Хренов А. Політологія / Політичний режим // Політична культура /// Політична модернізація
4. Гаджиев К. Політологія / Демократія: принципи, установки, цінності
5. Гаджиев К. Політична наука / Теорія демократії і принципи правової держави
6. Колодій А. Політологія. Кн. перша: Політика і суспільство. Кн. друга: Держава і політика / А. Колодій, Л. Климанська, Я. Космина, В. Харченко. - 2-е вид., перероб. та доп. - К.: Ельга, Ніка-Центр, 2003. - 664 с.

Демократія як ідеал і політична дійсність

<https://drive.google.com/open?id=1LeufT3-tewBK7L-mrlzx624nex4ynND>

Недемократичні режими і перехід до демократії

Тема 13. Західні і незахідні суспільства: порівняльний аналіз.

(2 год.).

- a. Світ-системне структурування сучасної глобалізованої цивілізації.
- b. Модернізація. Глобалізація. Вестернізація. Американізація.
- c. Концепція європейського універсалізму Іммануїла Валлерстайна.
- d. Ціннісно-духовний вимір національного буття.

Основні поняття: західне і незахідне суспільство, світ-системний аналіз, ядро, периферія, напівпериферія, модернізація, вестернізація, американізація, глобалізація

Література

1. Алексеєнко О.В. Вестернізація як одна з тенденцій розвитку сучасного світового простору
2. Закарія Ф. Незахідний світ_Уривок з ПАСМ
3. Іноземцев В. Глобалізація по американськи як альтернатива вестернізації
4. Лубська В.В. Глобалізація та вестернізація

1. Ніколаєв_Світ-системний аналіз І. Уоллерстайна
2. Валлерстайн_Європейський універсалізм
3. Фурсов_Демократія в системі капіталізму
4. Фурсов_Світова капіталістична система
5. Володін_Неліберальні демократії і економічна ефективність

1. Двосерійний проект "Дім - побачення з планетою" (Home)

<https://www.youtube.com/watch?v=AdPYTeAaEnM>

Фільм демонструє красу планети і наслідки руйнувань, заподіяних діяльністю людини. Шрами, спричинені промисловим виробництвом, наслідками війн, екологічних катастроф. Дає уявлення про інструменти для виправлення скоєних помилок, запобігання новим.

- 1) Маленький Будда (Little Buddha), 1993, реж. Бернардо Бертолуччі <https://www.youtube.com/watch?v=5HK-qqCJPSE>
- 2) Весна, літо, осінь, зима і знову весна... (Spring, Summer, Fall, Winter... and Spring), 2003, реж. Кін Кі Дук http://moviestape.net/katalog_filmiv/drama/1840-vesna-lto-osn-zima-znovu-vesna.html
- 2) Сім років в Тибеті (Seven Years in Tibet), 1997, реж. Жан-Жак Анно <https://uafilm.tv/4928-sim-rokiv-u-tybeti.html>

Фільми для розуміння духовно-культурно-цивілізаційної системи країн Далекого Сходу

Тема 14. Культур-цивілізаційна структура сучасного світу.

(2 год.).

- Принцип антропоморфізації великих людських колективів. «Я – образ» держави.
- Принципи комунікації та діалогу в системі відносин політичних суб'єктів.
- Психологічна онтологія відношення і звертання у діалогіці М. Бубера. Комунікація як джерело діалогу в системі поглядів К. Ясперса. Концепція діалогічного світогляду М. Бахтіна.

Основні поняття: діалогічні відносини, екзистенціальна комунікація, «Я – образ», антропоморфізація, ідентичність, культура, цивілізація.

Література

1. Кисельов І. Ю. Проблема образу держави в міжнародних відносинах: конструктивістська парадигма
2. Морозов В. Е. Поняття державної ідентичності в сучасному теоретичному дискурсі
3. Харкевич М. Проблематизація держави як актора світової політики

1. Ясперс К. Комунікація як джерело діалогу (фрагмент)
2. Демидов А.Б. Теоретичні дослідження / Основні положення філософії комунікації і діалогу
3. Дьяконов Г.В. Психологічна онтологія відношення і звертання у діалогіці М. Бубера
4. Дьяконов Г.В. Концепція діалогічного світогляду М. Бахтіна

Підкріпіть конструктивістські положення ідеями діалогічної філософії та екзистенціальної комунікації. Охарактеризуйте нормативне поле, в якому розгортається взаємодія між суб'єктами. Поясніть, як вони мають ставитися одне до одного, відповідно до приписів нормативної онтології.

Це теоретичний бекграунд для розгляду прикладних кейсів. Передовсім, процесу творення Європейського Союзу. Дає пояснення тому, що передувало європейській інтеграції і що зараз підтримує її дієвість. Іншими словами, чому ЄС не розпадається і не відбуваються масштабні відцентрові тенденції. Брекзит – поки що лише виняток

Тема 15. Американська альтернатива вестернізації.

(2 год.).

- Америка як один з головних промоутерів світового демократичного розвитку.
- Епоха безполярного світу.
- Шляхи глобального лідерства США.
- Майбутнє американської влади.

Основні поняття: американізація, вестернізація, експорт демократії, глобальна безпека, миротворча місія, медіапростір

Література

1. Річард Хаас. Епоха безполярного світу
2. Райнхольд Нібур. Шляхи глобального лідерства США
3. Джозеф Най. Майбутнє американської влади
4. Р. Інглхарт. Модернізація і демократія
5. Алексеєва_ Насилля і демократія в політиці США
6. Алексеєва_ Росія у просторі глобального сприйняття

Тема 16. Демократія у багатопольному світі. Засоби легітимації демократичної моделі взаємодії.

(2 год.).

- Інституціональне облаштування поля демократичної міжсуб'єктної взаємодії.
- Причини кризи лібералізму як політичної моделі управління.
- Демократія в багатопольному світі.
- Демократія та її використання у Росії

Основні поняття: лібералізм, демократія, глобальна політика, американізація, багатопольність, сфери впливу, інформаційна політика, концептуалізація.

Література

1. Ф. Фукуяма. Причини кризи лібералізму як політичної моделі управління
https://docs.google.com/document/d/1SouLZnsWnR_nsmX6ileCqyNisEkvIJGzGSbNQGBTm28/edit?usp=sharing
2. Шанталь Муф. Демократія в багатопольному світі
3. Павловский Г. Демократія та її використання у Росії. Із книги під ред. Владислава Іноземцева «Демократія і модернізація: до дискусії про виклики XXI ст.». С. 131-144
https://drive.google.com/file/d/1B2giVsTZ4_G6yuybGZXNWNuJ4xDuQCVq/view?usp=sharing
4. Gert Schmidt. The Changing Globality of the Atlantic Hemisphere
<https://gsj.stonybrook.edu/wp-content/uploads/2006/12/0003Schmidt.pdf>
5. The Russian Question: Moscow may no longer be a superpower, but its revanchist politics are unsettling the international order. How should Donald Trump deal with Vladimir Putin? By Niall Ferguson
<https://foreignpolicy.com/2016/12/23/the-russian-question-putin-trump-bush-obama-kissinger/>

7. Завдання для самостійної роботи з навчальної дисципліни

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Різновиди та специфіка недемократичних політичних режимів. Частина I.	3
2	Тема 2. Різновиди та специфіка недемократичних політичних режимів. Частина II.	3
3	Тема 3. Демократичний політичний режим. Частина I.	3
4	Тема 4. Демократичний політичний режим. Частина II.	3
5	Тема 5. Прикладні кейси формування і прояву громадянської освіти у відношенні до демократичного розвитку. Частина I.	3
6	Тема 6. Філософія постмодерну у відношенні до політики, суспільства, загального буття.	3
7	Тема 7. Прикладні кейси формування і прояву громадянської освіти у відношенні до демократичного розвитку. Частина II.	3
8	Тема 8. Прикладні кейси формування і прояву громадянської освіти у відношенні до демократичного розвитку. Частина III.	3
	Тема 9. Структура постмодерної архітектури пізнання. Епістемологічний конструктивізм.	4
	Тема 10. Історичне тло та соціально-політичні умови щодо розгортання євроінтеграційних процесів.	4
	Тема 11. Витоки ідеї та практичне втілення проекту Об'єднаної Європи.	4
	Тема 12. Теоретико-методологічні аспекти визначення ключових категорій у межах демократичного дискурсу.	4
	Тема 13. Західні і незахідні суспільства: порівняльний аналіз.	4
	Тема 14. Культур-цивілізаційна структура сучасного світу.	4
	Тема 15. Американська альтернатива вестернізації.	4
	Тема 16. Демократія у багатополлярному світі. Засоби легітимації демократичної моделі взаємодії.	4
Разом		56

8. Кредитно-модульна система оцінювання знань студентів

Оцінювання знань студента здійснюється за 100-бальною шкалою.

Поточний контроль

Поточний контроль – це оцінювання знань студента під час семінарських занять, якості виконання домашніх завдань, самостійної роботи та активності студента на занятті.

Поточний контроль рівня засвоєння навчального матеріалу дисципліни „Громадянська освіта і демократія” оцінюється за п'ятибальною шкалою. У кінці семестру виводиться середнє арифметичне усіх одержаних оцінок за відповіді та контрольний замір знань. Одержаний результат множимо на коефіцієнт 10. За семестр студент набирає до 50 балів.

Якщо студент жодного разу не відповідав на семінарських заняттях, матиме за відповідний поточний контроль 0 балів.

Форми участі студентів у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю:

- Виступ з основного питання.
- Усна наукова доповідь.
- Доповнення, запитання до виступаючого, рецензія на виступ.
- Участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття.

- Аналіз джерельної і монографічної літератури.
- Письмові завдання (тестові, контрольні, творчі роботи тощо).
- Есе (письмова робота, оформлена відповідно до вимог).

Результати поточного контролю заносяться до журналу обліку роботи академічної групи. Позитивна оцінка поточної успішності студента за відсутності пропущених і невідпрацьованих семінарських занять, позитивні оцінки за контрольний замір знань є підставою допуску до підсумкової форми контролю – заліку.

Контрольний замір знань

Контрольний замір знань проводиться відповідно до графіка навчального процесу.

Оцінка виставляється з урахуванням результатів проведеного контрольного заходу. Використовується п'ятибальна шкала оцінювання.

Контрольні заходи з дисципліни „Громадянська освіта і демократія” проводяться під час семінарських занять в академічній групі відповідно до розкладу занять.

Контрольні заходи проводяться у вигляді письмової контрольної роботи. В окремих випадках можна застосовувати й інші форми контролю: письмові завдання, усні колоквіуми та ін.

До контрольного заходу студент допускається незалежно від результатів поточного контролю. На консультаціях студент може відпрацювати пропущені семінарські заняття, захистити самостійні завдання, а також ліквідувати заборгованості з інших видів навчальної роботи.

У разі відсутності студента на контрольному заході йому надається право на повторне складання в індивідуальному порядку.

Підсумковий (семестровий) контроль

Позитивна оцінка поточної успішності за умови відсутності пропущених або невідпрацьованих семінарських занять є підставою допуску до підсумкової форми контролю.

З дисципліни „Громадянська освіта і демократія” передбачена така форма звітності, як залік. Протягом семестру студент може набрати до 50 балів. На заліку – максимально 50 балів. Для допуску до заліку студент повинен набрати за результатами поточного і модульного контролю не менше 26 балів.

Залік може бути виставлений за результатами поточного контролю за результатами співбесіди зі студентом.

Залік проводиться в усній формі.

9. Розподіл балів, що присвоюється студентам

Максимальна кількість балів при оцінюванні знань студентів із дисципліни, котра завершується заліком, становить за поточну успішність 50 балів. На заліку студент теж може отримати 50 балів.

Поточний контроль та самостійна робота						Сума	Залік
Змістовий модуль 1						50	50
1	2	3	4	5	6		

1, 2 ... 6 – теми семінарських занять у рамках змістовного модуля.

При оформленні документів за заїлкову сесію використовується таблиця відповідності оцінювання знань студентів за різними системами.

Шкала оцінювання: вузу, національна та ECTS

Національна шкала	Рейтингова шкала	Шкала ECTS	Пояснення
5 (відмінно)	90-100	A	зараховано
4 (добре)	81-89	B	зараховано
	71-80	C	зараховано
3 (задовільно)	61-70	D	зараховано
	51-60	E	зараховано
2 (незадовільно)	25-50	FX	незараховано
	0-24	F	незараховано без права перездачі

10. Контрольні питання для підсумкового контролю (заліку)

1. Логіка емпіричного і нормативного аналізу.
2. Зміст та стратегія прикладних і фундаментальних досліджень.
3. Значення теорії для політичної науки.
4. Принцип рефлексії у системі знань про політику.
5. Постмодерн – основні уявлення, погляди, сутність.
6. Філософія постмодерну у відношенні до політики, суспільства, загального буття.
7. Епістемологічний конструктивізм – поняття, сутність, основні погляди.
8. Витоки конструктивізму. Соціальне конструювання реальності і сучасність.
9. Архітектура сучасної системи пізнання: її детермінативна сутність.
10. Сутність та форми глобальних світ-системних трансформацій.
11. Вестернізація. Концепція європейського універсалізму Іммануїла Валлерстайна
12. Американізація. Американська альтернатива вестернізації.
13. Модернізація. Неліберальні демократії та економічна ефективність
14. Західні і незахідні суспільства: порівняльний аналіз.
15. Демократія у багатополлярному світі. Засоби легітимації демократичної моделі взаємодії.
16. Методологічні особливості дослідження сучасних теорій демократичного розвитку.

17. Проблема інститутів та інституалізації в процесі політичної модернізації. Варіанти модернізації державних інститутів.
18. Поняття модернізації. Модернізація як процес переходу до сучасності.
19. Органічні та неорганічні модернізації. Джерела органічної модернізації.
20. Загальна характеристика, принципи та періодизація постмодерну.
21. Теоретичні джерела постмодернізму.
22. Глобалізація та «суспільство ризику»: екологічні виклики.
23. Фактори демократизації: внутрішні та зовнішні.
24. Глобалізація та демократія.
25. Структурний підхід до демократизації. Структурні фактори демократизації: держава, нація, економіка, соціальна сфера, культура, цінності.
26. Процедурний підхід до демократизації.
27. Нормативні та процедурні визначення демократії;
28. Режим консолідованої демократії: суть та індикатори визначення;
29. Авторитарний політичний режим як стартова точка переходу до демократії: суть та індикатори визначення.
30. Гібридні політичні режими як результат трансформації авторитарних режимів: суть, основні підходи до концептуалізації та індикатори визначення.
31. Перспективи вітчизняних політичних змін крізь призму функціонування політичного режиму сучасної України.
32. Прикладний ракурс проблематики постмодерної ери
33. Протиставлення потенціалу прийомів «hard power» і «soft power»: актуальні виклики світової політики
34. Феномен постправди: форми прояву у суспільно-політичному дискурсі і медіапросторі
35. Витоки сучасного популізму: приклади країн Західної Європи та США
36. Росія як глобальний політичний суб'єкт: дихотомія арсеналів «hard power» і «soft power»
37. Інтересуб'єктивний підхід у світлі гуманітарної парадигми мислення і світосприйняття
38. Механізми соціального конструювання реальності: поняття «реальності», критерії її «об'єктивності», ступінь залежності від розуміння / переконань учасників комунікації
39. Становлення та розвиток ідеї європейської єдності в контексті творення спільної ідентичності
40. Тенденції новітнього науково-політичного дискурсу на прикладі конструювання ідентичності Об'єднаної Європи
41. Специфіка чинних форм міжнародних відносин і актуальної фази глобалізації (в контексті постмодерних трансформацій сучасності)
42. Постмодерна політична культура інформаційних суспільств
43. Концепція подолання спадщини минулого і запобігання новим війнам і конфліктам шляхом поглиблення інтеграції між державами
44. Нинішні практики творення ідентичності (спільної, окремих)
45. Теорія «безшумної революції» Р. Інглхарта
46. Контекстуально-історичні та концептуальні підстави для напрацювань в рамках інтеграційної теорії
47. Проблемний клубок світової політики
48. Принцип рефлексії як відображення взаємозв'язку між конкретним станом довколишньої дійсності і відповідною мисленнєвою динамікою суб'єкта

49. Специфіка нинішньої культури мови: причини виникнення і зберігання попиту на: вульгарність, безсоромність, неправдивість, невихованість, непристойність, недосконалість. Підстави для зміни трендів
50. Характеристика етапу постмодерності: особливості теоретичного світосприйняття, аспекти поточної практики
51. Означення формулювань «the end of a rule-bound world» (кінець світу, що живе за правилами), «derailing world» (світ, що сходить з рейок)
52. Зникнення великих інтегративних наративів: зміст поняття, причини втрати актуальності
53. Прикладний ракурс конструювання дискурсів
54. Кейс успішного подолання радянського комуністичного минулого у ФРН: дискурс різкого дистанціювання від часів пережитої диктатури НДР.
55. Кейс відтворення репресивних, антагоністичних практик, які існували за часів Радянського Союзу, у сучасній Росії: *дискурс підданської радянської спадщини.*